

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра терапії імені професора П.І. Локеса

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри

 Надія ДМИТРЕНКО
« 02 » вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(обов'язкова навчальна дисципліна)

Загальна ветеринарна профілактика

Освітньо-професійна програма Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза

спеціальність 212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза

галузь знань 21 Ветеринарна медицина

Освітній ступінь «Магістр»

факультет ветеринарної медицини

Полтава 2024-2025 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальна ветеринарна профілактика»
для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Ветеринарна
гігієна, санітарія і експертиза

спеціальності 212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза

Мова викладання: державна

Розробник: Олена Передера, доцент кафедри терапії імені професора П.І. Локеса,
к.вет.н.

«01» вересня 2024р.

Розробник (Олена ПЕРЕДЕРА)

Схвалено на засіданні кафедри терапії імені професора П.І. Локеса
протокол від « » вересня 2024 р. №

Погоджено гарантом освітньої програми Ветеринарна гігієна, санітарія і
експертиза

«02» вересня 2024 року

 (Олег КРУЧИНЕНКО)

Схвалено головою Ради з якості вищої освіти

спеціальності «Ветеринарна медицина» (Надія ДМИТРЕНКО)

протокол від « » вересня 2024 р. №

@ПДАУ 2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин -	180
Кількість кредитів –	6
Місце в індивідуальному навчальному плані студента (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
Рік навчання (шифр курсу)	5 курс 212ВГСЕ мд 2020
Семестр	9
Лекції (годин)	30
Практичні (семінарські) (годин)	
Лабораторні (годин)	56
Самостійна робота (годин)	94
в т. ч. індивідуальні завдання (вказати вид) (годин)	
Вид семестрового контролю	Залік

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Зрозуміти і узагальнити питання загальної профілактики хвороб заразної та незаразної етіології. Навчитися попереджати розвиток таких захворювань шляхом забезпечення тварин різних видів оптимальним середовищем існування, та застосуванням сучасних неспецифічних профілактичних засобів.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік дисциплін, які передують її вивченню відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми: «Годівля тварин», «Ветеринарна гігієна», «Ветеринарна мікробіологія».

4. Компетентності:

Загальні:

- ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.
- ЗК 8. Здатність учитися і оволодівати сучасними знаннями.
- П1. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Фахові:

- ФК 4. Здатність використовувати знання про хвороби тварин різної етіології для здійснення державного (внутрішнього) контролю на підконтрольних потужностях.
- ФК 19. Здатність вирішувати питання загальної ветеринарної превенції відповідно до концепції «системи раннього виявлення» для своєчасного виявлення та ідентифікації спалахів або появи хвороб.
- ФК 20. Здатність дотримуватися морально-етичних норм, правил і принципів біобезпеки та біоетики під час використання у професійній діяльності різних біологічних агентів.

5. Програмні результати навчання

ПРН 5. Володіти знаннями про хвороби тварин різної етіології та уміти застосовувати адекватні методи і методики клінічних та лабораторних досліджень для контролю стану здоров'я тварин різних класів і видів, знати шляхи подальшого використання хворих

тварин і продукції, одержаної від них, а також від тварин, підданих лікуванню, профілактичним чи іншим обробкам тощо.

ПРН 9. Володіти методами та методиками ветеринарно-санітарного оцінювання систем і способів утримання, догляду, годівлі, напування та експлуатації тварин, стану тваринницьких об'єктів, належної експлуатації технологічного обладнання тощо.

ПРН 18. Уміти проводити необхідні клінічні та лабораторні дослідження для загальної ветеринарної превенції на потужностях з виробництва і переробки продуктів тваринництва, здійснювати ветеринарно-санітарне оцінювання систем і способів утримання тварин, визначати безпечність кормів, кормових добавок тощо, а також для забезпечувати належний санітарний стан тваринницьких потужностей.

ПРН 19. Розуміти суть професії, знати підходи та методи оцінювання різних виробничих ситуацій, володіти абстрактним мисленням та вміти аналізувати можливий подальший перебіг цих ситуацій, уміти приймати обґрунтовані рішення, організовувати та здійснювати якісне виконання прийнятих рішень з дотриманням морально-етичних норм, правил і принципів біобезпеки та біоетики під час використання у професійній діяльності різних біологічних агентів з прагненням до збереження навколишнього середовища.

<i>Програмний результат навчання (визначений освітньою програмою)</i>	<i>Очікувані результати навчання навчальної програми</i>
ПРН 5.	Володіти знаннями про хвороби тварин різної етіології; уміти застосовувати адекватні методи і методики клінічних та лабораторних досліджень для контролю стану здоров'я тварин різних класів і видів
ПРН 9.	Володіти методами та методиками ветеринарно-санітарного оцінювання стану тваринницьких об'єктів, експлуатації технологічного обладнання тощо. Володіти методами та методиками ветеринарно-санітарного оцінювання систем і способів утримання, догляду, годівлі, напування та експлуатації тварин, у розрізі загальної профілактики;
ПРН 18.	Уміти проводити необхідні клінічні та лабораторні дослідження для загальної ветеринарної превенції на потужностях з виробництва; Здійснювати ветеринарно-санітарне оцінювання систем і способів утримання тварин, визначати безпечність кормів, кормових добавок тощо, а також забезпечувати належний санітарний стан тваринницьких потужностей
ПРН 19.	Розуміти суть професії, знати підходи та методи оцінювання різних виробничих ситуацій, володіти абстрактним мисленням та вміти аналізувати можливий подальший перебіг цих ситуацій, уміти приймати обґрунтовані рішення, організовувати та здійснювати якісне виконання прийнятих рішень з дотриманням морально-етичних норм, правил і принципів біобезпеки та біоетики під час використання у професійній діяльності різних біологічних агентів з прагненням до збереження навколишнього середовища.

6. Методи навчання і викладання.

Словесні (лекція, розповідь-пояснення, бесіда, інструктаж); наочні (ілюстрування, демонстрування); практичні (виконання лабораторних робіт, робота з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування).

7. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Основи загальної профілактики. Загальні вимоги до розміщення та утримання тварин. Фактори загальної резистентності організму.

Тема 2. Загальна профілактика хвороб великої та дрібної рогатої худоби

Тема 3. Загальна профілактика хвороб свиней та коней.

Тема 4. Загальна профілактика хвороб пушних звірів, хвороб бджіл та риб

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма 212 ВГСЕ мд 2020			
	усього	у тому числі		
л		лаб	с.р.	
<i>Тема 1.</i> Основи загальної профілактики.	28	6	8	14
<i>Тема 2.</i> Загальна профілактика хвороб великої та дрібної рогатої худоби	40	8	12	20
<i>Тема 3.</i> Загальна профілактика хвороб свиней, коней та птиці	56	8	18	30
<i>Тема 4.</i> Загальна профілактика хвороб пушних звірів, бджіл та риб	56	8	18	30
Разом за I семестр	180	30	56	94

* Час, який відводиться студенту для підготовки

8. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма 212 ВГСЕ_мд_2020
Тема 1. Основи загальної профілактики.		8
1	Загальні санітарні вимоги до тваринницьких об'єктів	2
2	Роль ветеринарно-санітарних об'єктів в системі загальної профілактики.	2
3,4	Фактори загальної резистентності організму.	4
Тема 2. Загальна профілактика хвороб великої та дрібної рогатої худоби		12
5	Особливості утримання різних груп великої рогатої худоби. Різні способи утримання з точки зору загальної профілактики	2
6	Особливості утримання дрібної рогатої худоби. Раціон як основа загальної профілактики.	2
7	Диспансеризація корів та нетелей. Методика диспансеризації телят.	2
8	Збалансована годівля як один з основних факторів загальної профілактики хвороб великої рогатої худоби	2
9	Дотримання оптимальних параметрів мікроклімату. Роль якісної вентиляційної системи та системи напування в системі загальної профілактики великої та дрібної рогатої худоби.	2
10	. Методика диспансеризації овець.	2
Тема 3. Загальна профілактика хвороб свиней, коней та птиці		18
11	Особливості утримання свиней. Різні способи утримання з точки зору загальної профілактики. Дотримання оптимальних параметрів мікроклімату в свинарських господарствах. Роль якісної вентиляційної системи та системи напування в системі загальної профілактики хвороб свиней.	2
12	Збалансована годівля як один з основних факторів загальної профілактики хвороб хвороб свиней	2
13	Методика диспансеризації свиней.	2
14	Диспансеризація свиней різних вікових груп	2
15	Особливості утримання коней.	2
16	Загальна профілактика хвороб коней незаразної етіології. Вимоги до годівлі коней. Контроль за якістю кормів.	2
17	Методика диспансеризації коней.	2
18	Загальна профілактика незаразних хвороб птиці. Особливості утримання птиці. Різні способи утримання з точки зору загальної профілактики. Вимоги до параметрів мікроклімату у птахівницьких господарствах	2
19	Годівля птиці як важливий фактор загальної профілактики.	2
Тема 4. Загальна профілактика хвороб пушних звірів, хвороб бджіл та риб		18
20	Загальна профілактика незаразних хвороб кролів. Вплив годівлі та умов утримання в системі загальної профілактики.	2

21	Загальна профілактика заразних хвороб кролів.	2
22	Загальна профілактика незаразних хвороб пушних звірів. Вплив годівлі та умов утримання в системі загальної профілактики	2
23	Загальна профілактика інфекційних хвороб бджіл. Вимоги до розміщення та облаштування пасік.	2
24	Загальна профілактика незаразних хвороб бджіл.	2
25	Проведення весняної та осінньої ревізії як частини загальних профілактичних заходів	2
26	Загальна профілактика інфекційних хвороб риб. Вимоги до розміщення та облаштування ставків.	2
27	Загальна профілактика незаразних хвороб риб.	2
28	Вимоги до водного середовища	2
	Разом	56

9. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма 212 ВГСЕ_мд_2020
Тема 1. Основи загальної профілактики		14
1	<i>Самостійна робота №1.</i> Вимоги до будівель тваринницьких об'єктів.	7
2	<i>Самостійна робота №2.</i> Біопрепарати що застосовують з метою загальної профілактики хвороб.	7
Тема 2. Загальна профілактика хвороб великої та дрібної рогатої худоби		30
3	<i>Самостійна робота №3.</i> Вимоги до будівництва комплексів по утриманню великої рогатої худоби.	15
4	<i>Самостійна робота №4.</i> Норми площ для різних груп великої та дрібної рогатої худоби, що забезпечують нормальну життєдіяльність та уникнення стресу.	15
Тема 3. Загальна профілактика хвороб свиней, коней та птиці		30
5	<i>Самостійна робота №5.</i> Загальна профілактика інфекційних хвороб свиней.	15
6	<i>Самостійна робота №6.</i> Загальна профілактика інфекційних хвороб коней.	15
Тема 4. Загальна профілактика хвороб пушних звірів, бджіл та риб		20
7	<i>Самостійна робота №7.</i> Загальна профілактика порушень обміну речовин, хвороб травної, дихальної, статевої системи та хвороб шкіри м'ясоїдних тварин.	5
8	<i>Самостійна робота №8.</i> Загальна профілактика порушень обміну речовин хвороб, травної, дихальної, статевої системи та хвороб шкіри кролів.	5
9	<i>Самостійна робота №9.</i> Профілактична дезінфекція пасік та інвентаря. Характеристика сучасних дезінфектантів.	5
10	<i>Самостійна робота №10.</i> Сучасні дезінфектанти в рибористві. Біопрепарати, що покращують якість води.	5
Разом		94

10. Індивідуальні завдання.

Індивідуальні завдання з дисципліни «Загальна ветеринарна профілактика» не передбачені

11. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю програмних результатів / результатів навчання
ПРН 5	Поточний: 1) Виконання завдань самостійної роботи (Усне опитування). 2) Виконання лабораторних робіт; Семестровий контроль: залік
ПРН 9	Поточний: 1) Виконання завдань самостійної роботи (Усне опитування). 2) Виконання лабораторних робіт; Семестровий контроль: залік
ПРН 18	Поточний: 1) Виконання завдань самостійної роботи (Усне опитування). 2) Виконання лабораторних робіт; Семестровий контроль: залік
ПРН 19	1) Виконання завдань самостійної роботи (Усне опитування). 2) Виконання лабораторних робіт; Семестровий контроль: залік

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти		Разом по темі
	Виконання завдань самостійної роботи (Усне опитування).	Виконання лабораторних робіт	
<i>Тема 1. Основи загальної профілактики. (лабораторні заняття №1-4)</i>	4	12	16
<i>Тема 2. Загальна профілактика хвороб великої та дрібної рогатої худоби №5-10</i>	4	18	22
<i>Тема 3. Загальна профілактика хвороб свиней, коней та птиці №11-19</i>	4	27	31
<i>Тема 4. Загальна профілактика хвороб пушних звірів, хвороб бджіл та риб №20-28</i>	4	27	31
<i>Разом</i>	16	84	100

Шкала та критерії оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання лабораторних робіт
3 бали	Об'єм робіт виконаний у повному обсязі: здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє знаннями про хвороби тварин різної етіології; може застосовувати адекватні методи клінічних та лабораторних досліджень для

	контролю стану здоров'я тварин різних класів і видів; Здійснює ветеринарно-санітарне оцінювання систем і способів утримання тварин, знає від чого залежить якість та безпечність кормів, кормових добавок; вміє відрізнити якісні корми від неякісних; Може забезпечити належний санітарний стан тваринницьких потужностей.
1-2 бали	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє знаннями про хвороби тварин різної етіології; частково може застосовувати адекватні методи клінічних та лабораторних досліджень для контролю стану здоров'я тварин різних класів і видів; Частково здійснює ветеринарно-санітарне оцінювання систем і способів утримання тварин, знає від чого залежить якість та безпечність кормів, кормових добавок; вміє відрізнити якісні корми від неякісних; Може забезпечити належний санітарний стан тваринницьких потужностей
0 балів	Студент відсутній на занятті, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

**Виконання завдань самостійної роботи (Усне опитування)
Контроль відбувається на останньому лабораторному занятті з кожної теми**

4 бали	4 бали - Об'єм робіт виконаний у повному обсязі: здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє знаннями про хвороби тварин різної етіології; може застосовувати адекватні методи клінічних та лабораторних досліджень для контролю стану здоров'я тварин різних класів і видів; Здійснює ветеринарно-санітарне оцінювання систем і способів утримання тварин, знає від чого залежить якість та безпечність кормів, кормових добавок; вміє відрізнити якісні корми від неякісних; Може забезпечити належний санітарний стан тваринницьких потужностей.
1-3 бали	1-3 бали - Об'єм робіт виконаний у повному обсязі: здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє знаннями про хвороби тварин різної етіології; може застосовувати адекватні методи клінічних та лабораторних досліджень для контролю стану здоров'я тварин різних класів і видів; Здійснює ветеринарно-санітарне оцінювання систем і способів утримання тварин, знає від чого залежить якість та безпечність кормів, кормових добавок; вміє відрізнити якісні корми від неякісних; Може забезпечити належний санітарний стан тваринницьких потужностей.
0 балів	Студент не виконав завдання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачене під час реалізації навчальної дисципліни.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачене при вивченні навчальної дисципліни забезпечує навчально-наукова лабораторія терапії ім. професора П.І. Локеса:

-мультимедійні презентації;

- флакони з біопрепаратами, що підвищують загальну резистентність тварин та настанови щодо їх використання;

- проби різних видів зерна, комбікорму для тварин та птиці різної якості;

-чашки Петрі, середовище Сабуро, спирт, вата, предметні скельця, мікроскоп.

13. Політика навчальної дисципліни

Щодо термінів виконання та перескладання. Політика навчальної дисципліни студентоцентристка.

Студент має виконати поставлені завдання щодо засвоєння інформації по кожній темі. Студенти в обов'язковому порядку дотримуються дедлайну поставлених завдань. Якщо тема пропущена внаслідок хвороби, чи по іншій поважній причині, відпрацювання теми здійснюється згідно до графіку відпрацювань.

Дотримання академічної доброчесності передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- покликання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Вимоги щодо відвідування занять:

- Студенти можуть запізнюватися на заняття, якщо шлях від укриття після повітряної тривоги більший ніж відведено на перерву.

- Хворі студенти на заняття не приходять, навіть за відсутності довідок. Повідомляють про хворобу через старосту та опрацьовують завдання в індивідуальному порядку. Відпрацювання можливі не лише згідно до графіку, а й у вільний час викладача. Відпрацювання пропущених занять здійснюється негайно після одужання.

Вимоги щодо зарахування результатів неформальної/інформальної освіти.

Студенти мають можливість брати участь в анкетуванні «Навчальна дисципліна очима здобувачів вищої освіти».

Можливість визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті що отримані за програмами академічної мобільності регламентується Положенням про академічну мобільність учасників освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті (2023р). та Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету (2023). Результати семестрового контролю здобувачів вищої освіти у період навчання у закладі вищої освіти (науковій установі) – партнері надаються за шкалою оцінювання, прийнятою у закладі вищої освіти (науковій установі) –партнері, і переводяться у шкалу оцінювання (за необхідності), прийняту в Університеті.

Порядок оскарження результатів оцінювання

Здійснюється відповідно до Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті. Підставами для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та/або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання. Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Для оскарження результату оцінювання здобувач вищої освіти звертається з письмовою заявою до декана факультету. Заява щодо оскарження результатів оцінювання розглядає апеляційна комісія, сформована розпорядженням декана факультету. Апеляційна комісія протягом трьох робочих днів ухвалює рішення про наявність або відсутність підстав оскарження результату оцінювання. Присутність здобувача вищої освіти на засіданнях апеляційної комісії є обов'язковою. Висновки апеляційної комісії оформляються відповідним протоколом і доводяться до відома здобувача вищої освіти і викладача, який проводив контрольний захід. Результатом розгляду апеляції є прийняття апеляційною комісією одного з двох рішень:

– попередня оцінка знань здобувача вищої освіти відповідає рівню досягнення результатів навчання здобувача з відповідного освітнього компонента і не змінюється;

– попередня оцінка знань здобувача вищої освіти не відповідає рівню досягнення результатів навчання здобувача з відповідного освітнього компонента, здобувач заслуговує іншої оцінки (вказується нова оцінка відповідно до чинної в Університеті шкали оцінювання результатів навчання). За результатом апеляції оцінка результатів навчання здобувача вищої освіти не може бути зменшена.

Якщо внаслідок розгляду апеляційна комісія ухвалює рішення про зміну результатів поточного або підсумкового контролю, нова оцінка знань здобувача освіти виставляється в протоколі апеляційної комісії, а потім виправляється коректурним способом у відомості обліку успішності, заліковій книжці та засвідчується підписом голови апеляційної комісії.

Здобувачі вищої освіти, результати оцінювання яких є предметом оскарження, не можуть бути відраховані з Університету до завершення процедури оскарження.

14. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бондар А. О., Поручник М. М., Тарасенко Л. О., Рудь В. О. Гігієна тварин та ветеринарна санітарія : навчальний посібник.; за ред. А. О. Бондар. Миколаїв : МНАУ, 2018. – 179 с.
2. Варпиховський Р.Л., Яремчук О.С. Гігієна тварин. Методичні вказівки з організації самостійної роботи студентів денної та заочної форм навчання першого бакалаврського освітнього ступеня з спеціальності 204 «ТВіППТ». – Вінниця : РВВ ВНАУ, 2017. – 80 с.
3. Ветеринарна гігієна і санітарія : практикум / уклад.: В. В. Вороняк, М. В. Чорний, Р. В. Милостивий. Львів : ФОП Корпан Б. І., 2023. 284 с.
4. Корнієнко Л.М. Планування ветеринарних заходів: навч. посіб., 2-ге вид., доп. і перероб. за ред. Л. М. Корнієнко. Вид-во: Біла Церква, 2016. 364с.
5. Кот С. П. Жемердей О. В., Почтаренко П. П. Профілактика хвороб тварин : курс лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» спеціальності 204 «ТВіППТ» Миколаїв: МНАУ, 2018. 181
6. Чорний М.В., Вороняк В. В., Кремпа Н.Ю. Гігієна, санітарія і профілактика хвороб тварин відповідно до концепції «Єдине здоров'я». *Безпечність та якість харчових продуктів у концепції «Єдине здоров'я»*. С.94-95.
7. Захаренко М.О., Польовий Л.В., Яремчук О.С. ін. Профілактика хвороб тварин. Навчальний посібник. Київ, 2013. 684 с.
8. Левченко В.І., Кондрахін І.П., Харута Г.Г. Диспансеризація великої рогатої худоби. Методичні рекомендації .-Київ,1990.-60с

Допоміжні

1. ВНТП-АПК-01.05 Відомчі норми технологічного проектування. Скотарські підприємства (комплекси, ферми, малі ферми). – К.: Міністерство аграрної політики України, 2005. – 111 с.
2. ВНТП-АПК-02.05 Відомчі норми технологічного проектування. Свилярські підприємства (комплекси, ферми, малі ферми). – К.: Міністерство аграрної політики України, 2005. – 98 с.
3. ВНТП-АПК-03.05 Відомчі норми технологічного проектування. Вівчарські і козівничі підприємства.– К.: Міністерство аграрної політики України, 2005. – 87 с.
4. ВНТП-АПК-04.05 Відомчі норми технологічного проектування. Підприємства птахівництва. – К.: Міністерство аграрної політики України, 2005. – 90 с.
5. ВНТП-АПК-05.07 Відомчі норми технологічного проектування. Підприємства звірівництва та кролівництва. – К. : Міністерство аграрної політики України, 2007. – 65 с.
6. ВНТП-АПК-06.07 Відомчі норми технологічного проектування. Конярські підприємства. – К. : Міністерство аграрної політики України, 2007. – 55 с.
7. ВНТП-АПК-07.06 Відомчі норми технологічного проектування. Об'єкти ветеринарної медицини.
8. ВНТП-АПК-09.06 Відомчі норми технологічного проектування. Система видалення, обробки, підготовки та використання гною.

9. Яремчук О.С., Р.Л. Варпиховський Гігієна тварин : Методичні вказівки для виконання лабораторних робіт студентами II курсу денної форми навчання освітнього рівня бакалавр галузі знань 0901 Сільське господарство і лісництво. Вінниця: РВВ ВНАУ, 2017. 86 с.
10. Чорний, М. В., Вороняк, В. В., Митрофанов, О.О, Балим, Ю. П. (2016). Оцінка ризику занесення і поширення небезпечних транскордонних захворювань на територію Харківщини. Наук.-техн. бюл. НДЦ біобезпеки та екологічного контролю ресурсів АПК. Дніпропетровськ, 4(2), 62-67. Демчук М.В. Сучасні вимоги до перспективних технологій виробництва продукції скотарства. Наук. Вісник ЛДАВМ ім.С.З. Гжицького. –Львів.- 2002.- 4/2/ч.5.с.112-120.
11. Демчук М.В., Козенко О.В., Козій Б.І., Книшук П.В. До методики вивчення впливу комплексу чинників середовища на функціональний стан організму або й стада тварин. Наук. вісник ЛНУВМ та БТ ім. С.З.Гжицького, Т.12/№3/ч.4.- Львів, 2010.- с.162-170.